

življenje nima cene, spominja tudi človeka, naj zatare egoizem jaza in se bliža objektivni človeški naravi, v Evropi je čuvstvo obvladovanja narave in razumske prevratnosti imelo za posledico, da se je jaz čezmerno razvil, a človek je ugasel. Zato so potrebni »krogi navznoter«, v objektivnost duše.

Ivan Olbracht: Hajduk Nikola Šuhaj. Preložila B. Borko in Oton Berkopec. Založila Tisovna zadruga v Ljubljani 1935, str. 255. — Češki pisatelj je obdelal v tej povesti življenje Rusinov v podkarpatski Rusiji za dobe prevrata v slogu, kakor ga pišejo pri nas M. Kranjec, Magajna, Malešič. V prevratnem kaosu se je življenje povrnilo v prvotne elemente tudi drugod, kjer je bil že porabljen spomin praoblik, tu v karpatski vasi sredi pragozdov pa še živi človek v prvotni skupnosti z divjo naravo in njegovo hrepenenje po svobodi in pravičnosti, ki ga skozi stoletja ni mogla zatreti država s svojo civilizacijo. Zato se je ohranila mitična doba in pravljica resničnost s spominom na boje s Tatari, Turki, poljskimi magnati in ogrskimi boljarji. Protidržavna tendenca kaže, da je pisatelj šel skozi ekspresionizem, bolj značilno zanj pa je, da nam je z vglobljenjem v naravno ljudstvo približal čuvstveni in mitični odnos do sveta, s katerim hoče tudi moderni človek poživiti zracionalizirane plitvine svoje duše. (Mitični element v pripovednem slogu nove literature sta raziskala Francoz Bally in Nemec Spitzer). Razum, ki jasno izloča osebek, to je izvor in povzročitelj dejanja ali stanja oropa stvari njihove skrivnosti in pospešuje iluzijo vsevednosti; analitično dožemanje vzroka in posledica je sad kulture, v ljudstvu pa še živi prvotna sintetična smer duha, kjer je v ospredju celotna vizija, povzročitelj ni jasno oddeljen in določen. To je korenina mitičnega dožemanja z nevtralnimi osebkom, ki oblikuje predvsem skrivnostno stran pojava: »V Eržiki je zadrželo« (174), kaj? spomin, posmeh, sočutje, žalost ali veselje? Bajke in pravljice so sintetične vizije, ki rastejo neposredno iz skrivnosti temnih prepadov, rek in gozdov, vetra, neba in polja: Jutranje megle so sprevodi umrlih, ob potokih so dobre, ob močvirjih hudobne vile, med njivami žive volkodlaki, ob mesečnih nočeh jahajo čarovnice na konjih (7 sl.); želja maščevanja proti tujemu elementu židovskih pijavk in gosposke, ki krade, naredi iz vojaškega beguna in razbojnika plemenitega junaka, ki je neranljiv. »Hajduk Šuhaj je ljudstvo s svojim hrepenenjem po svobodi«. Nad banalno resničnostjo, da so ga orožniki ustrelili, raste močnejša resničnost sanjskega ideala iz pravljice o nerazumljivem junaku, ki jemlje bogatim in daje siromakom. — Povest ni romantično idealiziranje ljudstva, značilna pa je za stremljenje sodobnega človeka, ki se od prezavesti umika v nagone in čuvstva, da bi oživil zgubljeno sintezo svoje duševnosti. Pravljica doba in mitično izražanje sta kot simbol za pravo človeštvo, kjer osebnost ni izločena iz skupnosti z ljudmi in z zemljo. Dr. J. Šilc

Iz srbskohrvatskega slovstva

Tin Ujević (portret).

Tin Ujević je znan kot »kralj jugoslovanskih bohemov«, ki je vladal po zakajenih kavarnah belgrajske Skadarlije, kot ga opisuje Tokin v »Terazijah«, in okoli katerega so se zbirali vsi prestolnični povojni mladi